

ผลักดัน'มิติทางสังคม'
ปฏิรูปสุขภาพคนไทย
> 15

ผลักดัน'มิติทางสังคม' ปฏิรูปสุขภาพคนไทย

สัมภาษณ์พิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.) ก่อตั้งขึ้นเมื่อ 9 ปีที่ผ่านมา ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 โดยมีจุดประสงค์เพื่อขับเคลื่อนแผนงานยุทธศาสตร์และการสร้างเครือข่ายทั้งภาครัฐ ประชาสังคม เพื่อร่วมผลักดันให้ประชาชนคนไทยทั้งประเทศมีสุขภาพที่ดี

นพ.พลเดช ปิ่นประทีป ในฐานะเลขาธิการ สช.คนใหม่ที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่งได้ 4 เดือน เปิดเผยถึงนโยบาย รวมถึงความเปลี่ยนแปลงของภารกิจและเป้าหมายหลังการเข้ารับตำแหน่งต่อนายนพ.อำพล จินดาวัฒนะ โดยกล่าวถึงนโยบายในการปฏิรูประบบสุขภาพว่า จากที่เคยพัฒนาในมิติร่างกายและจิตใจ จะได้นำมิติด้านสังคมเข้ามาร่วมด้วย พร้อมกับการนำพา สช.ก้าวข้ามสู่ยุคใหม่ขององค์กรอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ งานด้านสุขภาพในอดีตของสังคมไทย มักกล่าวถึงแต่สุขภาพกาย สุขภาพใจ หรือเรื่องจิตวิญญาณที่เข้มแข็ง แต่สุขภาพด้านสังคมหรือภาวะสังคมที่เข้มแข็งกลับถูกละเลย **ทั้งนี้ ผลการศึกษาชี้ชัดว่าภาวะทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดสภาวะสุขภาพของประชากร หรือที่เรียกว่า ปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพ(Social Determinants of Health:SDH)**

ในอดีตมักกล่าวถึงแต่สุขภาพกาย สุขภาพใจ กึ่งๆ ผลการศึกษาชี้ชัดว่ามิติทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญกำหนดสภาวะสุขภาพ

พลเดช ปิ่นประทีป

ขณะที่สังคมโลกเกิดกระแสตื่นตัว เริ่มมองเห็นผลดีของร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์จากภาวะที่ดีทางสังคม หลังเกิดการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ เกิดความไม่มั่นคงทางอาหารรุนแรงมากขึ้น กระทั่งพบว่าสังคมเป็นปัจจัยที่จะกำหนดภาวะสุขภาพของประชากร

"หากสังคมมีความขัดแย้งความแตกแยกกระทบต่อภาวะสังคม เช่น เกิดภาวะสงคราม มีการประท้วงทางการเมือง เมื่อถึงตอนนั้น สุขภาพกายและสุขภาพใจ ก็ไม่ต้องพูดถึงกันอีก"

● ยกเรื่องบอร์ดสุขภาพแห่งชาติ

เมื่อมองกลับมาที่การทำงานใน สช. ตลอด 4 เดือนที่ผ่านมา นพ.พลเดช บอกว่า ในช่วงเดือนแรก พบว่า สช.

มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนองค์กรขนาดใหญ่ ทั้งในด้านวิธีคิด(re-think) ซึ่งจำเป็นต้องให้บุคลากรในองค์กรและเครือข่ายภาคีต่างๆ มีความเข้าใจตรงกันถึงแนวคิดของการทำงานรูปแบบใหม่ที่นำมิติทางสังคมเข้าร่วมในการปฏิรูปสุขภาพ ทั้งการปรับโครงสร้างองค์กร(re-structure) การจัดทีมใหม่(re-shuffle) การเตรียมเครื่องมือใหม่(re-tool) ทั้งหมดนี้

ก็คือ การรีเอ็นจิเนียริงองค์กร

ทั้งนี้ ด้วยแผนงานหลักของ สช.ฉบับที่ 3(พ.ศ.2560-2564) นับตั้งแต่ 1 ต.ค.ปีที่แล้ว การทำงานของ สช.จากที่เคยใช้ 4 ภารกิจหลัก อันประกอบด้วย 1.สมัชชาสุขภาพ 2.ธรรมนูญระบบ

สุขภาพ 3.การประเมินผลสุขภาพ และ 4.สิทธิหน้าที่ด้านสุขภาพ นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการลงพื้นที่เพื่อผลิตผลงานตามโครงสร้างบริหารที่แบ่งหน่วยงานตามภารกิจทั้งสิ้น ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ขาดการบูรณาการ เช่น เมื่อนำภารกิจการประเมินผลสุขภาพไปใช้ในพื้นที่แม้ภารกิจด้านนี้จะลุล่วงแต่ประชาชนในพื้นที่กลับไม่มีส่วนร่วม ขาดระบบธรรมเนียมที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ และไม่มีความรู้ ความเข้าใจด้านสุขภาพ

ในการปรับโครงสร้างได้ตั้งหน่วยงานระดับศูนย์ปฏิบัติการกระจายตัวใน 5 ภาค โดยภาคเหนือตั้งศูนย์หน่วยงาน 18 แห่ง ภาคกลาง 24 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 แห่ง ภาคใต้ 14 แห่ง และกรุงเทพมหานคร 50 แห่ง เพื่อนำภารกิจทั้ง 4 ด้านร่วมกันทำงานกับประชาชนในพื้นที่ โดยจะวางกรอบให้ สช.ทำหน้าที่ "สานพลังปัญญา สร้างสรรค์นโยบายสาธารณะ

● เติบโตพลิกคืบธรรมบุญสุขภาพ

นพ.พลเดชบอกว่า ความกังวลที่เกิดขึ้นในหมู่บุคลากรขณะปรับโครงสร้างถือเป็นเรื่องธรรมดา แต่เราโชคดี เพราะความคิด แนวทางต่างๆ เหล่านี้ถูกปูพื้นฐานมาบ้างแล้ว ระหว่างจัดทำแผนหลักฯ ฉบับที่ 3 ซึ่งใช้เวลากว่า 6 เดือน โดยมีตนเป็นประธานฝ่ายวิชาการ และในทันทีที่ตนรับหน้าที่นี้ต่อจาก นพ.อำพล จินดาวัฒนะ การสร้างความเข้าใจเพิ่มเติม ก็สามารถทำให้กระแสความกังวลคลี่คลาย จนการปรับโครงสร้างลุล่วงไปด้วยดี

เรายังคงดูแลสุขภาพของชุมชน

ด้วยการผลักดันธรรมนูญสุขภาพ จากข้อเสนอของสมัชชาสุขภาพ ซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายของ สช.ให้เป็นนโยบาย

สาธารณะ และด้วยรูปแบบกลไกของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ที่มีตัวแทนจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องเป็นสมาชิกกรรมการ และมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ทำให้มีช่องทางผลักดันข้อเสนอของสมัชชาสุขภาพ เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

● ปรับบทเรียนการเมืองสู่ปสุขภาพ

ในด้านการนำมิติทางสังคมร่วมในงานปฏิรูปสุขภาพ เลขานุการ สช.ระบุว่า สช.แม้จะเป็นหน่วยงานที่จัดแผนสุขภาพกายและใจ แต่ในปี 2553 สำนักนายกรัฐมนตรี เคยออกระเบียบการที่เกี่ยวกับเรื่อง "การปฏิรูปประเทศไทย" โดยกำหนดให้ สช.ตั้ง 2 กลไกเป็นหน้าที่เฉพาะกิจ คือ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทยที่มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน และคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูป ที่มี ศ.นพ.ประเวศ วะสี เป็นประธาน พร้อมงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนงานเป็นเวลากว่า 3 ปี

สช.ถูกมอบหมายภารกิจเฉพาะท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองทำให้เราสร้างสมประสพการณ์ จากข้อเสนอต่างๆ และความเห็นจากผู้เห็นต่าง ผลงานทางวิชาการ พร้อมเครือข่ายที่ร่วมกันทำข้อเสนอของคณะกรรมการทั้ง 2 กลุ่ม ทำให้ สช.พร้อมทำงานในมิติสังคม

นพ.พลเดช กล่าวทิ้งท้ายว่า เราจะมองเห็นความแตกต่างหลังการปรับโครงสร้างและแนวทางการทำงานของ สช. ได้จากงานการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ที่จัดขึ้นที่เมืองทองธานีเป็นประจำทุกปี ในช่วงเดือน ธ.ค.นี้ ด้วยรูปแบบของงานและเนื้อหาของนิทรรศการที่มีความหลากหลาย ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ กระทรวงต่างๆ ร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข